

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-133>

УДК 334.716:005.418:330.31

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТОКІВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ

IMPACT OF INFORMATION FLOWS ON THE ACTIVITIES OF WHOLESALE ENTERPRISES

Жамбей Тетяна Віталіївна

аспірантка,

Одеський національний економічний університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-0086-2591>

Zhambei Tetiana

Odesa National Economic University

Стаття присвячена впливу інформаційних потоків на діяльність підприємства оптової торгівлі. Обґрунтовано актуальність даної проблеми, так як інформація є ресурсом для підприємства тому управління ефективністю використання інформацією є важливим завданням для підприємства. Визначено, що інформація циркулює на підприємстві у вигляді інформаційних потоків і саме ефективне управління ними забезпечить своєчасне та якісне забезпечення підприємства інформаційним ресурсом. Автором було використано процесний підхід та на основі нього виокремлено інформаційні потоки кожного із бізнес-процесів. Також було визначено напрям руху кожного інформаційного потоку та виокремлено частини інформаційного потоку, які потребують особливого контролю. Було зроблено висновок про необхідність жорсткої структуризації інформації та наявності контролю для ефективного управління інформаційними потоками бізнес-процесів на підприємствах оптової торгівлі.

Ключові слова: інформаційні потоки, управління, підприємства оптової торгівлі, інформаційна забезпеченість, бізнес-процеси.

The article is devoted to the influence of information flows on the activities of wholesale enterprises. The relevance of this problem is substantiated, since information is a resource for therefore managing the efficiency of using an information resource is an important task for an enterprise, as is managing each of the resources. It is noted that wholesale enterprises are one of the important parts of the Ukrainian economy and managing information flows for such enterprises is a difficult task, because enterprises communicate daily with a large number of information generators and therefore receive a huge amount of information every day. And the goal is to distinguish among all the information necessary and relevant at the moment of time. The importance of timeliness and relevance of information affecting the quality of management decisions is also highlighted. Examples of the impact of information on the quality of management decisions were given. It is determined that information circulates in the enterprise in the form of information flows. So, an effective organization, control and management in general will ensure timely and high-quality provision of the enterprise with an information resource. The author used the process approach and on the basis of it the information flows of each of the business processes were allocated. The direction of movement of each information flow was also determined and the most important directions of information movement were allocated, which require special control, and such direction of information movement as feedback with buyers, which must be taken into account, which can allow attracting new buyers, was also allocated. In addition, the importance of oral and informal information was noted, which can affect the information security in different ways: it can be an additional source of information that complements the main source or, conversely, distort the main source. The author believes that it is necessary to take this information into account, but to rely on documented, basic information when making decisions. It was concluded that the need for strict structuring of information and the availability of control for the effective management of information flows of business processes in wholesale enterprises.

Keywords: information flows, management, wholesale enterprises, provision of information, business processes.

Постановка проблеми. У сучасному світі інформація є також цінним ресурсом. Яка нарівні з іншими ресурсами як фінансові,

матеріальні, людські ресурси впливає на діяльність підприємства. Але на відміну від всіх інших видів ресурсів, інформаційні потоки

є найменш досліджувані. Але з кожним роком вплив інформації посилюється все більше. Тому проблема організації руху інформації на підприємстві є нагальною на сьогоднішній час. На підприємствах інформація циркулює у вигляді інформаційних потоків і від їх правильної організації залежить забезпеченість підприємства актуальною та достовірною інформацією, що в свою чергу впливає на результати діяльності всього підприємства.

Оптова торгівля є однією з найважливіших ланок української економіки. Від ефективності діяльності підприємств оптової торгівлі багато в чому залежить ефективність функціонування всієї національної економіки, збалансованість внутрішнього товарного ринку та задоволення потреб населення, що постійно зростають [6, с. 25]. В дослідженні підприємств оптової торгівлі є ще багато невирішених питань, в тому числі вплив інформаційних потоків на діяльність підприємств оптової торгівлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання інформаційного забезпечення підприємств оптової торгівлі досліджували такі українські та зарубіжні науковці, як Г. М. Богославець, О. М. Трубей, Л. М. Бойченко, Ю. О. Ночовна, Н. Дуляба, В. Лакіза, В. Далик, Л. В. Кононенко, Н. М. Олійник, Г. Ю. Семенова, С. М. Макаренко та інші.

Не применшуючи значення внеску в науку вказаних дослідників, слід підкреслити недостатність комплексних досліджень проблем управління інформаційними потоками на підприємствах. Існує багато напрацювань щодо визначення поняття «інформаційний потік», його властивостей та класифікації. Але не існує загальноприйнятої думки щодо принципів організації, управління, контролю та оцінки.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Наразі вчені підтверджують важливість інформаційного забезпечення та організації інформаційних потоків на підприємстві. Але як саме інформаційні потоки впливають на підприємство – ця проблема є ще не вирішеною.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – дослідити вплив інформаційних потоків на діяльність підприємств оптової торгівлі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підприємства торговельної сфери, і оптової торгівлі зокрема є важливою складовою української економіки. Л. М. Бойченко та Ю. О. Ночовна зазначають, що вона є одним

з найпрогресивніших видів діяльності, що забезпечує реалізацію вироблених товарів кінцевим споживачам і змушує вітчизняних товаровиробників враховувати запити суспільства. Крім того в торгівлі працює близько 17% усього працездатного населення України і ця галузь має значний потенціал для розвитку малого та середнього бізнесу [2, с. 275]. А оптова торгівля зокрема є тією ланкою товарного ринку України, яка має не тільки організувати, але й забезпечувати прискорений рух товарів, впливаючи на виробництво й ефективний міжгалузевий обмін, активізуючи споживання [1, с. 28].

Все це свідчить про важливість цієї сфери України. Вчені зазначають, що «...стан торговельної галузі залишається одним із індикаторів ефективності економіки України та рівня зростання добробуту її громадян, а торговельні підприємства продовжують відігравати важливу роль у соціально-економічному розвитку держави...» [2, с. 275].

Процес управління підприємством оптової торгівлі – дуже складний процес і «...потребує відповідної системи забезпечення, до якої входять підсистеми інформаційного, методологічного, організаційного та управлінського забезпечення...» [4, с. 24]. Адже науковці зазначають, що діяльність торговельного підприємства пов'язана із взаємодією з широким колом учасників соціально-економічних відносин, фізичних та юридичних осіб ближчого чи дальшого оточення, які в тій чи іншій мірі зацікавлені в діяльності цього підприємства [3, с. 175]. Це означає, що щодня на підприємство надходить величезна кількість інформації і завданням є виокремлення потрібної в даний момент часу інформації та в необхідній кількості, що потребується. Адже недостатнє інформаційне забезпечення впливає на якість управлінських рішень. Зазначено, що «...Незадовільне забезпечення відповідних підрозділів якісною інформацією й одночасне надходження зайвої для них інформації, нераціональне використання інформаційних даних заважає прийняттю адекватних ситуації управлінських рішень...» [7, с. 300].

Найбільш поширеним підходом до управління підприємством є процесний підхід. Згідно з ним будь-яке підприємство оптової торгівлі є відкритою системою, що являє собою сукупність взаємопов'язаних бізнес-процесів, кінцевою метою яких є збут продукції та отримання прибутку. Як правило, серед основних бізнес-процесів виокремлюють наступні (рис. 1):

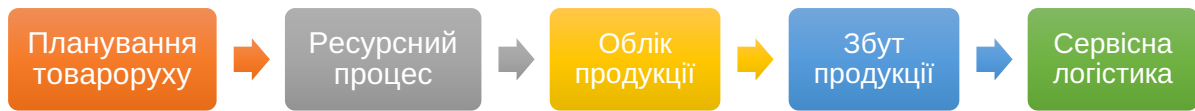

Рис. 1. Бізнес-процеси на підприємствах оптової торгівлі

Джерело: складено автором на основі [1, с. 106]

- планування товароруку;
- ресурсний процес (доставка матеріалів від постачальників);
- організація складських процесів та облік продукції на складах;
- процес збуту продукції;
- виконання функцій сервісної логістики [5, с. 106].

Кожний із бізнес процесів має свій інформаційний потік (рис. 2). Інформаційні потоки є важливою складовою бізнес-процесів.

На рис. 2 бачимо, що кожен бізнес-процес має вхідні та вихідні інформаційні потоки. Тобто інформація входить та виходить з кожного інформаційного потоку. Але в залежності від бізнес-процесу рух інформації змінюється: якщо перші три бізнес-процеси спочатку поглинають інформацію, а потім генерують, то останні два, навпаки, спочатку генерують інформацію, а потім поглинають «зворотній зв'язок».

Однією із складових, які наповнюють бізнес-процес є інформація і саме від напо-

Планування товароруку		Ресурсний процес (доставка матеріалів від постачальників)		Організація складських процесів та облік продукції на складах	
Вхідна інформація	Вихідна інформація	Вхідна інформація	Вихідна інформація	Вхідна інформація	Вихідна інформація
Інформація про стан ринку, де купується товар Комерційні пропозиції постачальників Рахунки від постачальників Переговори з постачальниками Маркетингові заходи постачальників	Договори з постачальниками Плани закупівель Звіти	Товаро-транспортні накладні Видаткові накладні Сертифікати якості товару Інші супровідні документи на товар	Акти прийому товару	Супроводжуючі документи на поставлений товар.	Документи, які підтверджують прийняття товару на облік (складські квитанції, свідоцтва
Процес збуту продукції			Виконання функцій сервісної логістики		
Вихідна інформація		Вхідна інформація	Вхідна інформація		Вихідна інформація
Рахунки покупцям Видаткові накладні Плани продажів Звіти про продажі Договори з покупцями Переговори з покупцями Реклама та маркетингові заходи товару підприємства		– Запити покупців до підприємства – Інформація про ринок	– Супровідні папери на товар – Сертифікати якості товару – Акти передачі товарів		– Зворотний зв'язок покупців

Рис. 2. Інформаційні потоки бізнес-процесів на підприємствах оптової торгівлі

Джерело: складено автором

вненості потрібною та в достатньому обсязі інформацією залежить функціонування всього бізнес-процесу. О. О. Кучмесєв зазначає, що оптимізація бізнес-процесів можлива лише за умови забезпечення координації та формування єдиного інформаційного простору, що сприятиме проєктуванню оптимальної логістичної системи [5, с. 106].

Інформаційна система підприємств оптової торгівлі має багато недоліків, а саме «...брак необхідної і достатньої інформації для прийняття рішень, чіткої її адресності; не завжди точно визначено джерела і споживачів інформації; не усунуено дублювання документів і показників, що містяться в них; невчасність надання інформації; не завжди мінімізовані маршрути проходження від джерела до споживача...» [7, с. 300].

Досить довгий час вважалося, що саме обліково-аналітична система є носієм інформації на підприємстві та її ефективною організації цілком достатньо для інформаційної забезпеченості підприємства.

Наприклад Н. Дуляба, В. Лакіза та В. Далик зазначають, що «...обліково-аналітична інформація носить ключове значення для прийняття більшості управлінських рішень в господарській діяльності торговельних підприємств загалом, та щодо економічної активності, зокрема...» [4, с. 176].

Але потім ці погляди почали змінюватися. Т. С. Шаровська та В. Д. Кубік зазначають, що «...своєчасний і безперервний рух товарів від виробника до споживачів у необхідній кількості, широкому асортименті, високої якості, при мінімальних витратах праці, матеріальних ресурсів і часу надає підприємствам значні конкурентні переваги та дозволяє оптимізувати рівень витрат, що є запорукою прибутковості торговельного підприємства. Все це зумовлює необхідність у якісно новому підході до забезпечення повною, достовірною та оперативною інформацією керівництва підприємства для цілей ефективного управління рухом товарів у процесі їх надходження, розміщення та вибуття. У зв'язку з цим, бухгалтерський облік, як основне джерело формування економічної інформації про рух товарів для цілей управління, потребує удосконалення його методичних аспектів...» [8, с. 973].

На нашу думку, для ефективного управління інформаційною складовою підприємства, потрібно враховувати не тільки обліково-аналітичну систему підприємства, потрібно враховувати всі бізнес процеси на підприєм-

стві, чітко визначити вхідні та вихідні потоки, виокремити найбільш важливі, які потрібно посилено контролювати. Чіткість та жорсткий контроль дасть змогу структурувати інформаційні потоки та ефективно управляти ними.

О. В. Цвек запропонував такі критерії для інформаційного забезпечення підприємством [7, с. 300]:

- формування інформації має задовольняти потреби у підготовці та прийнятті рішень в будь-який момент;
- врахування всіх особливостей діяльності підприємства;
- моніторинг витрат і результатів та визначення відхилень від оптимального рівня використання ресурсів здійснюється в режимі реального часу;
- використання фактичних та розрахункових значень аналітичних показників;
- деталізація у необхідних розрізах елементів.

Ми погоджуємося з думкою автора і вважаємо, що саме за допомогою чіткої структуризації і контролю інформаційне забезпечення може відповідати цим критеріям. Тому для організації організаційного потоку потрібна чітка структурованість інформації та чітке визначення каналів інформації.

На рис. 3 наведено напрями руху інформаційних потоків бізнес-процесів на підприємствах оптової торгівлі.

Це свідчить про те, що найбільший контроль потрібно здійснювати за вхідною інформацією для перших трьох бізнес-процесів, адже вона в подальшому впливає на прийняті рішення. Неактуальна або недостатня інформація щодо постачальників та ринку в цілому вплине на плани закупівель, і неправильному рішенні підприємство може понести додаткові втрати або придбати неякісний товар, що в цілому негативно відіб'ється на діяльності підприємства.

Для двох останніх бізнес процесів найбільш важливими є вихідна інформація, адже від того, що підприємство «транслює» у зовнішнє середовище, залежить ефективність діяльності підприємства. Наприклад, при неякісній, неповній або неактуальній маркетинговій вихідній інформації підприємство може втратити покупця.

Варто також зазначити, що особливої уваги також потребує зворотній зв'язок від покупця, що може дати можливість удосконалити деякі механізми та залучити нових покупців.

Крім того, важливим елементом інформаційного потоку є так звана «неформальна

Рис. 3. Напрями руху інформаційних потоків бізнес-процесів на підприємствах оптової торгівлі

Джерело: складено автором

інформація», а саме усна, незадокументована інформація. Наприклад, спілкування, перемовини з постачальниками або з покупцями. Така інформація також важлива для підприємства. Але її суттєвим недоліком є те, що така інформація швидко забувається та при багаторазовій передачі через різні інформаційні потоки або різні генератори інформації її сенс може спотворитися. Тому вважаємо, що потрібно враховувати цю інформацію, але спиратися при прийнятті рішень на документовану інформацію.

Висновки. Отже, інформаційні потоки здійснюють суттєвий вплив на діяльність підприємств оптової торгівлі. Інформація є одним із ресурсів, які використовують підприємства

і саме у вигляді інформаційних потоків ця інформація циркулює на підприємстві. Тому ефективною організацією, управлінням та контролем є важливим завданням для діяльності підприємств. Багато підприємств допускають помилку, організовуючи та беручи до уваги тільки обліково-аналітичну систему підприємства. Але система інформаційних потоків є ширшою, що показує автор у своєму дослідженні і враховувати потрібно всі аспекти цієї системи. Також вважаємо, що жорстка структуризація та особливий контроль за найбільш важливими осередками інформації для кожного бізнес процесу і є засадами управління інформаційними потоками на підприємствах оптової торгівлі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Богославець Г. М., Трубей О. М. Проблеми та перспективи розвитку підприємств оптової торгівлі України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. Вип. 5 (2). С. 28–32.
2. Бойченко Л. М., Ночовна Ю. О. Проблеми інформаційного забезпечення управління торгівельним підприємством. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 100-річчю Полтавської державної аграрної академії (м. Полтава, 23 квітня 2020 р.) / за ред. Плаксієнка В. Я., Пилипенко К. А. Полтава : Видавництво ПП «Астрія», 2020. С. 275–277.*
3. Дуляба Н., Лакіза В., Далик В. Моделювання обліково-аналітичного забезпечення управління економічною активністю торговельних підприємств. *Економічний аналіз*. 2021. Том 31. № 3. С. 173–182.

4. Кононенко Л. В. Інформаційне забезпечення стратегічного управління діяльністю підприємства. *Сучасний стан та перспективи розвитку діяльності підприємств в Україні: теорія, методика, практика: колективна монографія* / Кол. авторів. Полтава : ПП «Астрая», 2022. С. 24–38

5. Кучмеев О. О. Особливості комплексного забезпечення економічної безпеки підприємств оптової торгівлі. *Інноваційні технології в науці та освіті: матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Єрусалим, 04–06 березня 2021 р.). Єрусалим : Міжнародна наукова група, 2021. С. 106–109.

6. Олійник Н. М., Семенова Г. Ю., Макаренко С. М. Аналіз ефективності функціонування підприємств оптової торгівлі в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2018. № 1 (254). С. 21–26.

7. Цвек О. В. Інформаційне забезпечення системи управління бізнес-процесами торгових підприємств. *Проблеми та перспективи розвитку бізнесу в Україні: матеріали III Міжнародної наук.-практ. конф. молодих вчених і студентів* (м. Львів, 2 березня 2023 р.): тези доповідей. Львів: Львівський торговельно-економічний університет, 2023. С. 298–301.

8. Шаровська Т. С., Кубік В. Д. Питання організації обліку товарів на підприємствах оптової торгівлі. *Основні і прикладні дослідження в сучасному світі: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Бостон, США, 18–20 листопада 2020 р.). Бостон: BoScience Publisher, 2020. С. 972–980.

REFERENCES:

1. Bohoslavets G. M., Trubei O. M. (2014) Problemy ta perspektyvy rozvytku pidpriemstv optovoi torhivli Ukrainy [Problems and prospects of development of wholesale of companies of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Serii: Ekonomichni nauky – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series «Economic Sciences»*, vol. 5 (2). pp. 28–32.

2. Boichenko L. M., Nochovna Yu. O. (2020) Problemy informatsiinoho zabezpechennia upravlinnia torhivelnym pidpriemstvom [Problems of information management of a trading enterprise]. *Problemy oblikovo-analitychnoho zabezpechennia upravlinnia pidpriemnytskoiu diialnistiu: materialy II Mizhnar. nauk. – prakt. konf., prysviachenoi 100-richchiu Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii* (Poltava, April 23rd, 2020) / za red. Plaksiienka V. Ya., Pylypenko K. A. Poltava: Vydavnytstvo PP «Astraia», pp. 275–277. (in Ukrainian)

3. Duliaba N., Lakiza V., Dalyk V. (2021) Modeliuvannia oblikovo-analitychnoho zabezpechennia upravlinnia ekonomichnoi aktyvnosti torhovelnikh pidpriemstv [Modeling of accounting and analytical support for managing the economic activity of commercial enterprises]. *Ekonomichniy analiz – Economic Analysis*, vol. 31, no. 3, pp. 173–182.

4. Kononenko L. V. (2022) Informatsiine zabezpechennia stratehichnogo upravlinnia diialnistiu pidpriemstva [Information support for strategic management of the company's activities]. *Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku diialnosti pidpriemstv v Ukraini: teoriia, metodyka, praktyka: kolektyvna monohrafiia* [The current state and prospects for the development of enterprises in Ukraine: theory, methodology, practice: a collective monograph]. Kol. avtoriv. Poltava: PP «Astraia», pp. 24–38. (in Ukrainian)

5. Kuchmieiev O. O. (2021) Osoblyvosti kompleksnogo zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv optovoi torhivli [Peculiarities of comprehensive ensuring economic security of wholesale enterprises]. *Innovatsiini tekhnologii v nauksi ta osviti: materialy IX Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii* (Jerusalem, March 04th-06th 2021). Jerusalem: Mizhnarodna naukova hrupa, pp. 106–109. (in Ukrainian)

6. Oliinyk N., Semenova H., Makarenko S. (2018) Analiz efektyvnosti funktsionuvannia pidpriemstv optovoi torhivli v Ukraini. [Analyze of the efficiency of wholesale business in Ukraine]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnogo universytetu. Serii: Ekonomichni nauky – Herald of Khmelnytskyi national university. Economic sciences*, vol. 1 (254), pp. 21–26.

7. Tsvet O. V. (2023) Informatsiine zabezpechennia systemy upravlinnia biznes-protsesamy torhovnykh pidpriemstv [Information support of the business process management system of trade enterprises]. *Problemy ta perspektyvy rozvytku biznesu v Ukraini: materialy III Mizhnarodnoi nauk.-prakt. konf. molodykh vchenykh i studentiv* (Lviv, March 2nd, 2023): tezy dopovidei. Lviv: Lvivskiy torhovelno-ekonomichniy universytet, pp. 298–301. (in Ukrainian)

8. Sharovska T. S., Kubik V. D. (2020) Pytannia orhanizatsii obliku tovariv na pidpriemstvakh optovoi torhivli [The issue of the organization of accounting of goods at wholesale trade enterprises]. *Osnovni i prykladni doslidzhennia v suchasnomu sviti: materialy IV Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii* (Boston, November 18th-20th, 2020). Boston: BoScience Publisher, pp. 972–980. (in Ukrainian)